

ST. CYRIACUS, DE STADSPATROON

Tot de merkwaardigste verschijnselen in Hoorn's historie behoort de keuze van St. Cyriacus als eerste patroon van parochie en stad en het voortleven van die naam tot op heden, verbonden aan de weldra een eeuw oude kerk aan het Grote Noord. Hoorn is hierin bijna uniek: in heel Nederland is St. Cyriacus als parochiepatroon verder onbekend, behalve nog in Dalfsen en het daartoe behorende Hoonhorst.

Die lokatie nabij de oostgrens maakt het aannemelijk, dat de verering eertijds vanuit Duitsland is komen overwaaien, en zo kan het ook in de oudste geschiedenis van Hoorn zijn geschied, mogelijk via pril handelscontact - men denke aan de door Velius genoemde "drie Broeders, Hamburgers en Brouwers van haer neeringe, die daer veel met haer Bieren quamen handelen", en die in 1316 Hoorn's eerste drie (stenen?) huizen zouden hebben gebouwd. Behalve brouwers kwamen er toen trouwens dagelijks ook nog veel andere "vreemde liede, om van d'Ingesetenen haer Kasen en ander suyvel te koopen en ook om verscheyde handwerken (alsoo 't Land noch sonder Ambachtslieden was) aen den selven uyt te slijten".

Inderdaad was destijds in Duitsland de verering van St. Cyriacus wijd verbreid, met name in Bamberg en omgeving. In 874 had ook Neuhaus bij Worms een relikwie van Cyriacus, in de Pfalz gold hij als wijn-patroon en Herder's Lexikon vermeldt verder Altdorf in de Elzas en het klooster Gernrode als centra van de Cyriacus-devotie, alsmede o.a. Ancona en Castiglione.

Concurrentie van St. Jan

In 1323 werd volgens Velius in Hoorn de eerste parochie-kerk gesticht "en dat in den naem van Sinte Cyriacus, die sy tot haren Patroon genomen hadden". Stond dat eerste kerkje, in 1328 verbrand "aen de Westzijde van de Stad, een weynig buyten Dijk, daer nu 't eynde van de Vyselstraat aen de Zee komt", in 1369 werd een nieuw kerkje gesticht binnendijs ongeveer ter plaatse van het Kerkplein, waar toen overigens "eensdeels maer een ried-land en eensdeels een mouras of staande poel was, en derhalve gantsch onbequaam tot zoodanigen timmeragie". Maar die kerk werd toen al "gewyct ter eeren van t w e e Sancten, Jan Baptiste en Cyriacus", hoewel "sy te voren maer den lesten hadden".

"Dit quam aldus by", zegt Velius: "Onder 't wyen vraegde de Bisschop wie haer Patroon was; daer op antwoorden de Burgers: Sinte Cyriacus ware dat tot noch toe geweest, maer nu wilden sy Sint Jan Baptista hebben in sym plaetse.

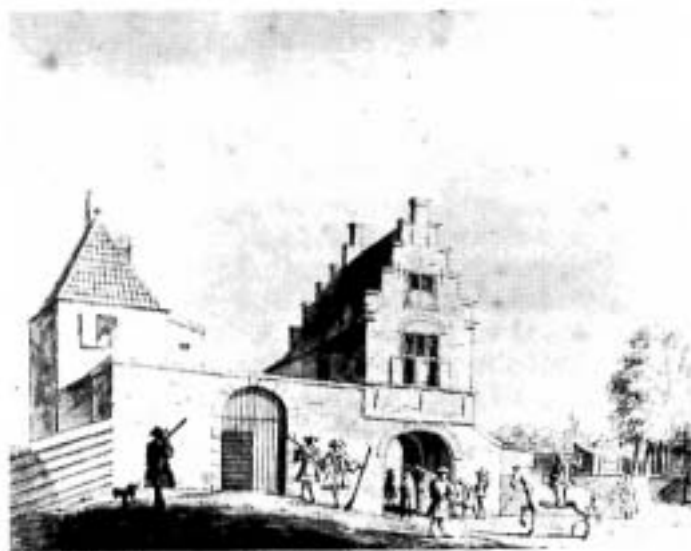
De Bisschop, dit hoorende, gaffe haer b e y d e , en sy ook behielden se" tot aan de reformatie toe.

Dat de burgers van Hoorn St. Jan de Doper tot patroon wensten behoeft niet te verbazen: veel meer dan de onbekende Cyriacus was hij alom een van de populairste heiligen van de Middeleeuwen.

Heden nog dragen in Nederland tenminste zestig R.K.-parochiekerken zijn naam, plus nog een twintigtal dat hem op andere wijze in herinnering houdt, onder titels als St. Jans Onthoofding (o.a. Liempde, Loon op Zand, Moordrecht, Uithoorn) of St. Jan Geboorte (o.a. Nieuwkuyk, Vlijmen, Zevenhoven).

Steden en dorpen kozen hem tot patroon, zoals Gouda en Laren, Roosendaal en Waalwijk, Schiedam en Schoorl.

Als in Hoorn in 1405 "het eerste steenen Choor met het Kruyswerk" boven het koor van de houten parochiekerk wordt opgetrokken, geschiedt dat werk volgens Velius "alleen ter eeren van Sint Jan Baptista, sonder dat des Stads oude Patroon St. Cyriacus daer in gekent werd". Maar als in 1502 de Westervoort wordt vernieuwd, wordt daar toch weer een groot stenen beeld van St. Cyriacus "des Stads eerste Patroon" geplaatst en, zoals al opgemerkt, bleef de parochie deze heilige trouw. En dat, hoewel er met historische zekerheid weinig over hem bekend is, al ontbreekt het niet aan fraaie legenden.

De Westervoort (stadzijde)